

Autorka: Katarzyna Smolińska
Autor aktualizacji: Artur Gontarz

Rola i zadania pomocy nauczyciela

Autorka: Katarzyna Smolińska
Autor aktualizacji: Artur Gontarz

Rola i zadania pomocy nauczyciela

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa

Konsultacja merytoryczna

Joanna Soboń

Eksperci Wydziału Edukacji Włączającej

Redakcja i korekta

Agnieszka Leleniewska

Marzena Odzimek-Jarosińska

Projekt okładki i layout

Wojciech Romerowicz

Redakcja techniczna i skład

Barbara Jechalska

Fotografia na okładce: © sereznij/ Bank zdjęć Photogenica

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2022–2024

Wydanie I

ISBN 978-83-66830-82-0

ISBN 978-83-66830-79-0 (pakiet IV: *Poradnik dla pracowników niepedagogicznych w zakresie edukacji włączającej*)

Stan prawny na 1 września 2024 r.

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji

Creative Commons Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp.....	4
I. Zakres obowiązków w kontekście różnych potrzeb uczniów.....	5
II. Współpraca pomocy nauczyciela z dyrektorem, nauczycielami, asystentem, nauczycielem współorganizującym kształcenie specjalne.....	8
III. Przepływ informacji i ochrona danych osobowych.....	10
Bibliografia.....	12

Wstęp

Przepisy prawa oświatowego przewidują możliwość zatrudnienia w przedszkolu i szkole pomocy nauczyciela. Obligatoryjnie pomoc nauczyciela jest zatrudniana w przedszkolu specjalnym, szkole specjalnej i szkole ogólnodostępnej z oddziałami specjalnymi dla dzieci/uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną, niepełnosprawnością ruchową, autyzmem, w tym zespołem Aspergera, i niepełnosprawnościami sprzężonymi. Pomoc nauczyciela zatrudnia się również w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, do których uczęszczają dzieci/uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wydanym ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone. W szczególnych sytuacjach, które wynikają z innego rodzaju niepełnosprawności wychowanków placówek ogólnodostępnych, może pojawić się konieczność zapewnienia im dodatkowej pomocy. Dyrektor placówki, za zgodą organu prowadzącego, może w takim przypadku zatrudnić pomoc nauczyciela¹.

Stanowisko pomocy nauczyciela zaliczane jest do grupy stanowisk pracowników obsługi. Dyrektor przedszkola/szkoły ustala zajęcia, w których – ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci/uczniów z niepełnosprawnością – uczestniczy pomoc nauczyciela.

Osoba taka zostaje zatrudniona na podstawie umowy o pracę. Dyrektor placówki określa swoje oczekiwania związane z doświadczeniem i kwalifikacjami zawodowymi przyszłego pracownika. Bierze także pod uwagę oczekiwania nauczycieli. Aby zatrudnić pomoc nauczyciela, dyrektor musi uwzględnić takie stanowisko w arkuszu organizacyjnym placówki. Zatrudnienie uzależnione jest od pozytywnej decyzji organu prowadzącego. Prawo oświatowe nie określa zakresu obowiązków pomocy nauczyciela. Osoba ta pracuje głównie we współpracy z nauczycielem prowadzącym grupę/klasę w zakresie zapewniania opieki i realizacji potrzeb dzieci/uczniów.

Osoba zatrudniona jako pomoc nauczyciela **ma duży wpływ na poczucie bezpieczeństwa dzieci/uczniów i organizację pracy w tym zakresie.**

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Dz.U. z 2020 r., poz. 1309.

I. Zakres obowiązków w kontekście różnych potrzeb uczniów

Pomoc nauczyciela ma **status pracownika samorządowego**.

Podstawa prawna:

- art. 7 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe,
- załącznik nr 3 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych.

Osoba na stanowisku pomocy nauczyciela powinna spełniać następujące kryteria:

- wykształcenie co najmniej podstawowe,
- posiadanie obywatelstwa polskiego,
- pełna zdolność do czynności prawnych,
- stan zdrowia, który pozwala na zatrudnienie na stanowisku pomocy nauczyciela.

Dodatkowe wymagania na stanowisku pomocy nauczyciela:

- doświadczenie w pracy z dziećmi/uczniami z niepełnosprawnościami,
- umiejętność pracy w zespole, w tym cierpliwość i opanowanie,
- komunikatywność, w tym łatwe nawiązywanie kontaktu z dziećmi/uczniami,
- uprzejmość i życzliwość w stosunku do nauczycieli, rodziców i interesantów,
- punktualność i sumienność w wykonywaniu obowiązków służbowych,
- dbałość o ład i porządek w placówce, a także o należyty stan mienia.

Zakres działań pomocy nauczyciela uzależniony jest od rodzaju i typu placówki, a także od potrzeb dzieci/uczniów – ich wieku, poziomu rozwoju, stopnia i rodzaju niepełnosprawności. Zakres ten może być zmodyfikowany i zwiększony przez dyrektora z uwagi na zmieniające się potrzeby placówki².

Działania pomocy nauczyciela wobec dzieci/uczniów:

- przygotowanie i zabezpieczenie przed zajęciami warsztatu pracy dzieci/uczniów,
- dbałość o przygotowanie niezbędnych pomocy dla podopiecznych, którzy nie są w stanie zrobić ich samodzielnie,
- wspieranie w czynnościach związanych z przemieszczaniem się,
- pomaganie przy organizacji posiłków,
- pomaganie w czynnościach fizjologicznych i higienicznych.

² Portal Monitor Dyrektora Przedszkola, Majchrzak M., [Pomoc nauczyciela w przedszkolu – zasady zatrudnienia](#) [dostęp: 30.08.2024].

Działania pomocy nauczyciela wobec pracowników pedagogicznych:

- pomaganie w przygotowywaniu materiałów niezbędnych do prowadzenia zajęć,
- realizacja innych zadań na prośbę nauczyciela.

Działania pomocy nauczyciela wobec grupy/klasy:

- utrzymywanie porządku w sali/klasie,
- odprowadzanie wychowanków do świetlicy.

Przepisy nie precyzują zakresu czynności osoby na stanowisku pomocy nauczyciela, dlatego jego szczegółowe wyznaczenie jest rolą dyrektora placówki.

Zadania szczegółowe pomocy nauczyciela:

- rzetelne i efektywne wykonywanie pracy,
- przestrzeganie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów przeciwpożarowych,
- przestrzeganie na terenie przedszkola/szkoły zakazu spożywania alkoholu i używania środków odurzających oraz zakazu przychodzenia do pracy i przebywania w miejscu pracy po spożyciu alkoholu lub użyciu środków odurzających,
- przestrzeganie zasad współżycia społecznego,
- dbanie o dobro pracodawcy, chronienie jego mienia i zachowywanie służbowych informacji w tajemnicy,
- przestrzeganie tajemnicy danych osobowych,
- uprzejmość i życzliwość w kontaktach z rodzicami i współpracownikami,
- zachowywanie się z godnością w miejscu pracy,
- spełnianie czynności opiekuńczych i obsługowych w stosunku do wychowanków zleczanych przez nauczycieli oraz innych czynności wynikających z rozkładu zajęć dzieci/uczniów w przedszkolu/szkole, takich jak:
 - pomaganie nauczycielom w pracy opiekuńczej,
 - spełnianie w stosunku do dzieci/uczniów czynności higienicznych oraz obsługowych,
 - towarzyszenie dzieciom/uczniom podczas wycieczek i wyjść,
 - pomaganie przy organizacji posiłków,
 - utrzymywanie porządku w przydzielonej sali/klasie,
 - dbałość o bezpieczeństwo i zdrowie wychowanków, w tym czuwanie nad ich bezpieczeństwem w szatni i pomieszczeniach do niej prowadzących,
 - czuwanie nad zgodnym z przepisami prawa wydawaniem dzieci osobom upoważnionym do ich odbioru,
 - zabezpieczanie mienia placówki,

- posługiwanie się sprzętem mechanicznym i elektrycznym zgodnie z instrukcją użytkowania,
- zgłaszanie zwierzchnikowi wszelkich zagrożeń i uszkodzeń sprzętu.

Pomoc nauczyciela nie może wykonywać zadań przewidzianych do realizacji przez nauczyciela. Dotyczy to zarówno prowadzenia zajęć, jak i samodzielnego sprawowania opieki nad dziećmi/uczniami.

Celem edukacji włączającej jest wyposażenie dzieci/uczniów w kompetencje niezbędne do stworzenia w przyszłości włączającego społeczeństwa, czyli takiego, w którym osoby niezależnie od różnic (m.in. w stanie zdrowia, sprawności, pochodzeniu, wyznaniu) są pełnoprawnymi członkami społeczności, a ich różnorodność postrzegana jest jako cenny zasób rozwoju społecznego i cywilizacyjnego³.

Grupa/klasa zróżnicowana uczy tolerancji, dialogu, zrozumienia i wielorakich kompetencji społecznych. Warunkiem niezbędnym uzyskania tego celu jest **współpraca nauczycieli, specjalistów i innych pracowników placówki oświatowej**. Zarówno kadra pedagogiczna, jak i niepedagogiczna w przedszkolu/szkole powinna poznać swoich wychowanków i zadbać o stworzenie takiej atmosfery, która będzie służyć ich rozwojowi, a także adekwatnemu zaspokajaniu potrzeb grupy/klasy zróżnicowanej.

³ Ministerstwo Edukacji i Nauki, (2020), [*Edukacja dla wszystkich – ramy rozwiązań legislacyjno-organizacyjnych na rzecz wysokiej jakości kształcenia włączającego dla wszystkich osób uczących się*](#) [dostęp: 22.03.2024], Warszawa: Ministerstwo Edukacji i Nauki, s. 259–260.

II. Współpraca pomocy nauczyciela z dyrektorem, nauczycielami, asystentem, nauczycielem współorganizującym kształcenie specjalne

Jednym z zasadniczych zagadnień współdecydujących o jakości edukacji włączającej jest współpraca pomocy nauczyciela z dyrektorem, nauczycielami, asystentem ucznia czy nauczycielem współorganizującym kształcenie specjalne.

Współpraca to „rodzaj wspólnego działania dwóch lub więcej podmiotów, która polega na przyczynianiu się do realizacji zadań wynikających z dokonanego podziału pracy i rozumianego jako zadanie wspólne”⁴. Oznacza to zdolność tworzenia więzi i współdziałania z innymi, umiejętność pracy w grupie na rzecz osiągnięcia wspólnych celów, umiejętność zespołowego wykonywania zadań i wspólnego rozwiązywania problemów.

W obszarze współpracy istotną rolę pełni **współdziałanie**. Warunkiem efektywnego współdziałania jest m.in. wzajemne zaufanie współdziałających ze sobą osób. Współpraca i obecne w jej ramach współdziałanie dyrektora, nauczycieli i pracowników niepedagogicznych powinny dotyczyć wszystkich dzieci/uczniów objętych edukacją, w tym tych z niepełnosprawnością. Wspólnym zadaniem wszystkich interesariuszy jest wspieranie każdego dziecka/ucznia w rozwoju.

Zasady współpracy:

- wspólne cele i oczekiwania,
- odpowiednia komunikacja,
- jasny podział zadań,
- zaufanie,
- odpowiedzialność i sumienność,
- bezpieczeństwo i przyjazna atmosfera.

Zakres współpracy dyrektora, nauczycieli, pomocy nauczyciela i innych pracowników niepedagogicznych powinien być dostosowany do specyfiki pracy danej placówki. Należy pamiętać, że od jakości wykonywanych zadań zależy dobro, komfort i bezpieczeństwo dzieci/uczniów. Współpraca między pracownikami pedagogicznymi i niepedagogicznymi powinna polegać na bieżącej wymianie informacji, obserwacji dzieci/uczniów i realizacji ich potrzeb.

⁴ Maszke A.W., (2005), *Edukacja wobec zmian, współdziałanie – współpraca – partnerstwo*, [w:] Maszke A.W., Lewicki C. (red.), *Współpraca i partnerstwo w środowisku lokalnym. Problemy teoretyczno-praktyczne*, Rzeszów: Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli, tom jubileuszowy 52(65), s. 41.

Zatrudnienie pomocy nauczyciela w placówce może w znaczący sposób wesprzeć kadrę pedagogiczną w realizacji zadań opiekuńczych wobec dzieci/uczniów. Istotne jest ustalenie szczegółowych zasad współpracy pomiędzy osobą zatrudnioną na takim stanowisku a nauczycielami, specjalistami i innymi pracownikami niepedagogicznymi.

Zakres współpracy pomocy nauczyciela powinien koncentrować się przede wszystkim na obszarze czynności opiekuńczych wobec grupy/klasy zróżnicowanej pod względem potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

Pomoc nauczyciela:

- współpracuje z dyrektorem i pracownikami pedagogicznymi w zakresie opieki nad dziećmi/uczniami,
- współdziała z pracownikami obsługi w celu utrzymania ładu w przedszkolu/szkole, w tym dba o estetykę i zachowanie porządku w powierzonych sali/klasie i innych pomieszczeniach,
- ma obowiązek przestrzegać ustalonego porządku i regulaminu pracy, przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych, tajemnic służbowych, norm i zasad zawartych w regulaminach oraz zarządzeniach wewnętrznych dyrektora przedszkola/szkoły,
- jest zobowiązana do przestrzegania ustalonego czasu pracy i wykorzystywania go w sposób efektywny, a także do pełnienia swych obowiązków w miejscu określonym przez pracodawcę (wszelkie wyjścia poza teren przedszkola/szkoły powinny być odnotowane w rejestrze wejść i wyjść).

Skuteczna komunikacja umożliwia:

- „uzyskanie niezbędnych informacji o uczniu, jego rodzinie oraz problemach, z jakimi borykają się rodzice;
- wyjaśnianie nieporozumień i rozwiązywanie konfliktów;
- stworzenie partnerskich relacji, a tym samym [...] właściwej atmosfery wychowawczej w przedszkolu i w szkole”⁵.

⁵ Gawel-Luty E., (1992), *Optymalizacja współdziałania nauczyciela klas początkowych z rodzicami uczniów*, Słupsk: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, s. 40–41.

III. Przepływ informacji i ochrona danych osobowych

System przekazywania informacji zapewnia osobom zarządzającym placówką i pracownikom dostęp do informacji. Przepływ informacji powinien odbywać się na bieżąco z wykorzystaniem ogólnodostępnych narzędzi i kanałów informacji, które określa placówka.

Narzędzia i kanały informacji:

- komunikacja bezpośrednia (spotkania/zebrania) z pracownikami,
- rozmowy indywidualne,
- tablice informacyjne na terenie placówki,
- zarządzenia,
- poczta elektroniczna,
- komunikatory w czasie kształcenia na odległość,
- strona internetowa.

Właściwe funkcjonowanie placówek oświatowych nie jest możliwe bez wykorzystywania danych osobowych. Wiąże się to z koniecznością **przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych**. Dane osobowe mogą przetwarzać wyłącznie osoby posiadające imienne upoważnienie do ich przetwarzania.

Każdy pracownik:

- jest zobowiązany do przetwarzania danych osobowych wyłącznie w zakresie wskazanym w upoważnieniu do przetwarzania danych osobowych i jedynie w celu wykonywania powierzonych obowiązków,
- ponosi odpowiedzialność za zachowanie w tajemnicy danych osobowych i przestrzeganie zasad ich bezpiecznego przetwarzania,
- jest zobowiązany do zachowania w tajemnicy sposobów zabezpieczenia danych osobowych,
- jest zobowiązany do zabezpieczenia danych przed udostępnieniem ich osobom nieupoważnionym, przed przypadkowym lub niezgodnym z prawem zniszczeniem, utratą, modyfikacją, nieuprawnionym ujawnieniem lub nieuprawnionym dostępem do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych,
- ponosi odpowiedzialność za niezgodne z prawem zniszczenie, utratę, modyfikację, nieuprawnione ujawnienie lub nieuprawniony dostęp do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych,

- jest zobowiązany do realizowania obowiązku informacyjnego wobec osób, których dane dotyczą⁶.

Podstawa prawna ochrony danych osobowych:

- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,*
- *Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych,*
- *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) – RODO.*

⁶ Urząd Ochrony Danych Osobowych, Ministerstwo Edukacji Narodowej, (2018), [Ochrona danych osobowych w szkołach i placówkach osobowych. Poradnik RODO](#) [dostęp: 24.02.2024], Warszawa: Urząd Ochrony Danych Osobowych, Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Bibliografia

Gaweł-Luty E., (1992), *Optymalizacja współdziałania nauczyciela klas początkowych z rodzicami uczniów*, Słupsk: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Lulek B., (2008), *Współpraca szkoły, rodziny i środowiska*, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Maliszewski W.J., (2010), *Komunikacja społeczna w szkole. Perspektywa jakości pracy szkoły i w szkole*, [w:] Nowosad I., Mortag I., Ondrakova J. (red.), *Jakość życia i jakość szkoły. Wprowadzenie w zagadnienie jakości i efektywności pracy szkoły*, Zielona Góra: Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Maszke A.W., (2005), *Edukacja wobec zmian, współdziałanie – współpraca – partnerstwo*, [w:] Maszke A.W., Lewicki C. (red.), *Współpraca i partnerstwo w środowisku lokalnym. Problemy teoretyczno-praktyczne*, Rzeszów: Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli, tom jubileuszowy 52(65).

Okoń W., (1998), *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Polak K., (2011), *Partnerstwo między nauczycielami i rodzicami a nauczyciel w roli lidera*, [w:] Kwiatkowski S.M., Michalak I.M., Nowosad I. (red.), *Przywództwo edukacyjne w szkole i jej otoczeniu*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.

Radziewicz J., (1979), *Partnerstwo wychowawcze. Pozory i rzeczywistość*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, nr 3.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 2009 r., nr 114, poz. 946, z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Dz.U. z 2020 r., poz. 1309.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych

osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz.Urz. UE L 119 z 4.05.2016 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych, Dz.U. z 2021 r., poz. 1960.

Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1781.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 737.

Źródła internetowe

Ministerstwo Edukacji Narodowej, (2020), [Edukacja dla wszystkich – ramy rozwiązań legislacyjno-organizacyjnych na rzecz wysokiej jakości kształcenia włączającego dla wszystkich osób uczących się](#), Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Portal Monitor Dyrektora Przedszkola, Majchrzak M., [Pomoc nauczyciela w przedszkolu – zasady zatrudnienia](#).

Urząd Ochrony Danych Osobowych, Ministerstwo Edukacji Narodowej, (2018), [Ochrona danych osobowych w szkołach i placówkach osobowych. Poradnik RODO](#), Warszawa: Urząd Ochrony Danych Osobowych, Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
www.ore.edu.pl